

ního pojištění — závazky přímo doplňovati rentu, takže to není již čisté pojištění, nýbrž příspěvek plynoucí z povinnosti společnosti ve stát organisované starati se o členy nouzi trpící a rozvrhnouti tento podíl v daních na všechny. Neboť příspěvky, které platí dělník nebo zaměstnavatel, octnou se konec konců v cenách zboží. Příspěvky dělníkovy ve zvýšené mzdě, k níž příspěvky podnikatelovy se přičtou a započítají do výrobních nákladů. Není-li možno zvýšiti tak tyto příspěvky, aby byla renta přiměřená, poněvadž by stoupnutí cen výrobků hospodářství národní nesneslo (bylo by vydáno konkurenci ciziny a pod.), nastupuje stát, doplňuje renty a výlohy hradí z daní.

Celá řada pojišťování provádí se bez základu pojišťovacího v odborových organisacích dělnických, obzvláště poskytování podpor pro případ nezaměstnanosti, vdovských a sirotčích podpor.

V Anglii, kde vůbec svépomoc a samospráva jest vysoce vyvinuta, provedly dělnické organisace rozsáhlé pojišťování dělnické svépomocně a zákony o ručení podnikatelů bylo jen doplněno, tedy pojišťování, které v Německu a jinde provedeno zákonem a nuceně. Toto nucené provedení dělnického pojištění mělo nejenom sociální, nýbrž i politický význam, poněvadž rychle bylo docíleno postavení dělnictva obdobného Anglii a tím posílení tohoto osobního faktora výrobního pro rozvoj německého průmyslu pro konkurenci s Anglií. Ještě dále jde tak zv. lidové pojištění, které značí všeobecné zabezpečení státních občanů nejnižším příjmem k životu potřebným (existenčním minimem) jak provedeno v Dánsku, Francii, V. Britanii, N. Zélandu a některých australských státech, ne však na podkladech pojišťovací techniky. Lidovým pojištěním nazýváme také pojištění drobných kapitálů, pohřebného a pod., kde se platí týdně a premie se vybírá, a pravidelně je prováděno spolky, bratrstvy a pod. Podrobné úvahy náleží do národohospodářské politiky.

Oddíl IV.

Chudinství.

Zvláštní tvoření důchodu vidíme u oněch lidí, kteří se dostali do stavu chudoby. Chudobou jmenujeme onen stav, v němž člověk jest trvale neschopen hospodářské činnosti.

O tyto chudé starali se vždy lidé, dávající různou formou ze svých důchodů část ve prospěch svých chudých bližních. Důchod chudých, ať již plyne z almužny, darů, zákonné povinnosti vyživovati někoho, z chudinské podpory veřejnými korporacemi davané, z podpor soukromých organizací jest vždy důchodem odvozeným, davaným bez poskytování služeb a prací se strany obdarovaného. Pohutky jsou tedy zpravidla nesobecké, dobrodinecké, karitativní.

Chudoba a její rozmáhání se jest velmi smutným zjevením společenským. Bude se objevovati ve všech formách organizace společenské. I ve státě socialistickém bude řada jedinců, kteří budou buď neschopni k hospodářské činnosti, nebo nebudou míti dosti síly vůle, aby hospodářsky byli činní.

Vysvětliti vznik chudoby pokoušela se národohospodářská theorie tím spíše, čím hrozivěji vystupovala chudoba zachvacující někdy celé vrstvy společenské jako zjev hromadný (pauperismus z latinského pauper = chudý).

Pravidelně převáděla theorie zjev chudoby na zákon Malthusův, vzrůst spotřebních statků pomalejší než vzrůst obyvatelstva. Tím však se vysvětluje jen část bídy lidské.

Socialisté převáděli vznik chudoby na soukromé vlastnictví. Dle Marxe má hromadění kapitálu, soustředování výroby, změna techniky výrobní za následek, že množství dělníků zaměstnaných v poměru ke kapitálu jest menší, neškolení dělníci, ženy i děti mohou býti zaměstnání při strojích a tím nabídka práce roste, malé podniky zanikají, stěhování dělnictva větší, a to vše přivodí sice zvětšenou výrobu, ale zmenšený počet pracovních sil, které zůstanou bez důchodu pracovního, tato „průmyslová rezervní armáda“ jest oním přelidněním, které jest však jen důsledkem změněného poměru mezi potřebnou lidskou prací a kapitálem v podnicích. Tato theorie staví se jen na počáteční stupně průmyslového vývoje a zapomíná, že centralisace výroby sice vytlačuje dělníky z výrobních podniků, ale dává vznik novým a novým výdělečným činnostem (obchodu, dopravě), v nichž najde mnoho z výroby vytlačovaných zaměstnání, že jen s počátku školená práce je přezírána, ale velmi brzo opět ceněna, poněvadž je výkonnější. I kdyby však přivodily změny v organizaci výroby u celé řady individuí hospodářskou zkázu trvalou, bude tím jen zachycena část zchudlých, hlavně z dělnických vrstev, kdežto ve skuteč-

nosti vidíme, že zchudnutí nastává ve všech vrstvách společenských, objevuje se i v dobách skutečného přebytku statků k úkoji potřeb. Bude tedy přelidnění a změna organizace výrobní zchudnutí u jedinců podporovati, ale vlastní příčinou tohoto zjevu bude nezpůsobivost k hospodaření, ať již spočívá na vadách tělesných nebo duševních, na zeslabené vůli, nedostatku přizpůsobivosti, plynoucí z menších duševních schopností, jednostrannosti vychování (zchudlý šlechtic) nebo sociálních předpokladů (mňššťanský zchudlý synek doma nedovede najít si práci, v Americe dělá třeba hlídače za dolar denně), nebo na tom, že není příležitosti k výdělečné činnosti. U těchto posledních bude zpravidla chudoba zjevem přechodným a dostaví se zase důchod z výdělkové činnosti.

V těchto směrech bylo by ovšem potřebí zkoumatí otázku a pečlivě sbíratí materiál, aby se došlo k poznání příčin chudoby a možnosti léčení tohoto těžkého společenského zjevu.

Péče o chudé jest buď dobrovolná nebo povinná. Povinná péče, předepsaná zákony, jest pak buď soukromá (povinnost dětí starati se o výživu zchudlých rodičů, děda a báby, povinnost žebravých řádů starati se o chudé, ježto připuštěny jen pro tento svůj účel) nebo veřejná, kde obec, země, stát má povinnost o chudé se starati na účet veřejný.

Sociální pojišťování a pokusy lidového pojišťování státního vůbec hledí převéstí chudinskou podporu na nejmenší množství případů.